ны надлежащим образом и не слишком часты, то юноша, как правило, охотно откликается и выполняет их, старается оправдать возлагаемые на него надежды.

Эффективное воспитание детей в семье - дело важное, ответственное и весьма непростое. Здесь требуется творческий подход, умение быстро орентироваться, учитывать реальную обстановку, проявлять инициативу, находчивость, смекалку. Но самое главное- родители не должны рассчитывать, что все само собой образуется, им необходима твердая установка, целенаправленное воспитание своего ребенка, осознание высокой ответственности за подготовку юной смены.А поэтому важно постоянно пополнять свои педагогические знания, использовать положительный опыт других родителей, поддерживать сотрудничество со школой, учителями, слушать специальные лекции, читать литературу, рассчитанную на родителей. Словом, если хотите, чтобы ваши дети достигли успеха в жизни, раскрылись как личности, специалисты, надо трудиться, не покладая рук. И это с лихвой окупится и для родителей, и для общества.

У родителей, как воспитателей ничего не получится, если они не будут знать особенностей своего ребенка. Ведь каждый человек, сколько бы ему ни было лет,- это конкретная своеобразная личность. Поэтому отцу и матери нельзя довольствоваться обыденным представлением о своем сыне или дочери. В целях воспитания требуется постоянное и глубокое изучение ребенка, специальное выявление его интересов, запросов, увлечений, склонностей и способностей, достоинств и недостатков, положительных качеств и отрицательных черт. Только тогда отец и мать получат возможность целенапрвленно и обоснованно, следовательно, и плодотворно влиять на формирование личности растущего человека, настойчиво преодолевая негативные черты.

ЛИТЕРАТУРА

1. Шилова М.И.Учителю о воспитании. - М.: Педагогика, 1990.
2. Щуркова Н.Е.Новые технологии воспитательного процесса. - М.,1993.
3. Популярная психология для родителей \ Под редакцией А.А.Бодалева, -М: Педагогика, 1988.
4. Кулик.Л.А,Берестов Н.И Семейное воспитание. -М.: Просвещение, 1990.
5. Макаренко А.С.О воспитании в семье. - М., 1955.
6. Образцов С.В. Золотое дерево // Эстетическое воспитание в семье М.,1966.
7. Диалоги о воспитании: Книга для родителей. -М.,1985.
8. Гребенников И.В.Педагогические проблемы руководства семейным воспитанием. - М., 1980.
9. Мудрость воспитания: Книга-для родителей /Сост. Б.М. Бим-Бад, Э.Д, Днепров, Г.Б.Корнетов Г.Б.М., 1987.

УДК 378.144.

Б.Дж.Айтуганова

К.Тыныстанов атындагы ЫМУ

ЭКОЛОГИЯЛЫК БИЛИМ БЕҮҮДӨӨГҮ БИОЛОГИЯ ИЛИМИНИН ОРДУ

Макалада экологиялык билим жана тарбия берүүд биологиялык илимдеринин циклынын негизги орун ээлеши жөнүндө басымдуу көнүл бурулду. Окуу процесси учурунда студенттерге бул маселелерди чечүүдө патриоттук тарбиялоо жагдайлары да каралды.

Экология илими биология илиминин эң негизги бөлүктөрүнөн болуп эсептелет. Себеби, экология илими ар түрдүү деңгээлдеги биологиялык системалардын (глобалдык биосферадан баштап экосистемалык, биоценоздук, популяциялык жана организмдик) бири-бири менен болгон тыгыз байланыштарын жана алардын пайда болуу, өрчүү, өзгөрүү жана калыбына келүү мыйзам ченемдүүлүктөрүн изилдейт [1, 2].

Бирок, азыркы мезгилге чейин биология илими экологиялык билим берүүдө негизги орунду ээлей тургандыгы жөнүндөгү маалыматтарга биздин республикадагы билим берүү системасындагы адистер анчалык мани бербей келе жатат.

Биз азыр көрүп, жашап жаткан жаратылышыбыздын (биосферанын бирден бир бөлүгү болгон) ушундай абалы бул тирүү организмдердин жашоо тиричилик аракети-

нин натыйжасы болуп саналат. Тирүү организмдердин жашоо тиричилик аракетинин натыйжасында биосферада атмосферанын, гидросферанын, климаттын, топурактардын белгилүү касиеттери бирдей деңгээлде кармалып турат.

Мисалы, суунун таза болушу, абанын составында кычкылтектин калыбына келип турушу, тескерисинче көмүр кычкыл газынын азайып же көбөйүшү (фотосинтез процесси аркылуу), топурактын чириндисинин молболушу жана башка табийгаттык кубулуштар жашоо тиричилик менен тыгыз байлвнышкан жана ага көз каранды.

Ошондой эле, Адам баласы тарабынан күнүгө иштелип чыккан бир нече миңдеген тонна калдыктарды жок кылууда тирүү организмдердин ролу абдан чоң (сапрофагдар, капрофагдар, редуценттер ж.б. организмдер). Бирок, тилеке каршы азыркы убакта биосферада 50 миңден ашык мурда жок химиялык заттар пайда болууда. Мындай химиялык заттарды тирүү организмдер кайрадан иштете албай жатат да, айлана-чөйрө күндөн-күнгө булганууда [2].

Адам баласы жашап турган нормалдуу чөйрө бир гана тирүү организмдердин тиричилик аракетинин натыйжасында гана пайда болот. Эгерде, экологиялык катастрофаны токтотобуз же бузулган экосистемалардагы табийгий тең салмактулукту калыбына келтиребиз десек, жаратылыштын мыйзам ченемдүүлүктөрү менен эсептешүүбүз зарыл.

Ошондуктан, экологиялык жактан билимдүү болобуз десек, тирүү организмдердин биологиялык мыйзам ченемдүүлүктөрүн башкача айтканда белгилүү экосистемадагы өсүмдүктөрдүн, жаныбарлардын, микроорганизмдердин түрлөрүн, ошондой эле алардын көбөйүүсүн, өрчүүсүн, ыңгайлануу механизмин билишибиз керек. Эгерде, буларга окшогон тирүү организмдердин негизги биологиялык мыйзам ченемдүүлүктөрүн билбесек, анда эч кандай экологиялык проблемаларды чечүүгө болбойт.

Бирок, экологиялык прлблемалар башка илимдер менен да тыгыз байланышкан. Мисалы: география илими экологиялык системалык көз караштыпайда кылуу менен бирге жер бетиндеги тиричиликтин шарттары жөнүндөгү экологиялык маалыматты берет. Астрономия - тиричиликке космостук мейкиндиктин тийгизген таасирин, ал эми химия илими ар кандай химиялык заттардын айлана чөйрөнү булгашын жана бугануусун токтотуу методдорун үйрөтөт [3].

Кандай гана экологиялык принциптерди камтыган илимдер болбосун негизги объектиси "тирүү организмдердин жашоо тиричилигинин жүрүшүн" (адам баласын кошо) сактоо болуп саналат, башкача айтканда биологиялык объектиге келип такалат.

Кыскасы, эгерде биз адам баласы чындап эле экологиялык жактан билимсиздигибизди жоюп, айлана-чөйрөгө көз карашты түп тамырынан бери өзгөртүп, биосферанын бир бөлүгү болуп жашайбыз десек, экологиялык билим берүүдө эң негизги ролду ойногон биология илимине байланышкан же курстарды (зоология, ботаника, генетика) окуутуу керек.

Экологиялык билим берүү азыркы учурда адам заттын алдындагы эң негизги проблемалардан болуп эсептелет. Экологиялык билим берүү биринчиден, жаштардын патриоттук духун өнүктүрөт. Себеби, жаратылышты коргоо бул туулган жерин жана ал жерде жашап жаткан элдерди коргоо болуп эсептелет. Экинчиден, экологиялык маданияттуулукту калыптандыруу аркылуу улутчулдук менен шовинизмди (улуттук жана урууларга бөлүнүү) жок кылууга болот. Себеби, биосфера бардык улуттардын бир үйү болуп, улуттук белгилери боюнча бөлүнбөйт, тескерисинче бардык адамзатты улутуна карабай бириктирет. Биосферанын бир бурчундагы экологиялык катаклизм бүткүл биосфера үчүн терс таасир этет. Ошондуктан, азыркы учурда адам баласын ар түрдүү улуттук, мамлекеттик деңгээлден жогорку планетардык патриоттуулукка тарбиялашыбыз керек. Үчүнчүдөн, экологиялык билим берүү адамдардын этикалык жана эстетикалык жактан сезимин өнүктүрөт Жаратылышты сүйгөн, түшүнгөн жана анны менен гармонтяда жашаган адамдын ички сезимин (ойготуп) өзгөртүп, рухий жактан байытат. Жаратылыш, жашап жаткан адамдардын өткөн убагын, учур чагын жана келечегин байланыштырып чагылдырып берип турат. Төртүнчүдөн, экологиялык билим берүү экологиялык жактан өтө пайдалуу болуп эсептелет. Себеби, экологиялык жактан

негизделип жүргүзүлгөн техникалык, ғйыл чарбалык ж. б. экономикалык иштер белгилүү убакыттан кийин эле чоң суммадагы байлыкты- продукцияларды берет жана биосферадагы баасы жетпеген экологиялык тең салмактуулуктун сакталышын камсыз кылат.

Рио-де-Жанейродогу бүткүл дүйнөлүк кеңешмеде жер жүзүнүн илимпоздору, эксперттери чогулуп адамзаттын табиятка тийгизген терс таасирлери чегинен чыгып бара жаткандыгын айкындашып, экологиялык кризистерди азайтууга, аларды болтурбоого жана биологиялык көп түрдүүлүктү сактап калууга байланыштуу чечим кабыл алышкан. Кыргыз Республикасында өкмөтүбүз баш болуп элибиз, журтубуз аны кубатташкан. Аны үчүн элдин арасында экологиялык түшүнүктөрдү жайылтуу, мектептерде, жогорку окуу жайларда экологиялык таалим-тарбияны күчөтүү керек болду.

Биздин республикабыз чынында тоолуу аймак, ал эми бийик тоолуу аймактардын жаратылышы чабал болору да далилденген, ал жөнүндө президентибиз А.А.Акаевдин чыгып сүйлөгөн сөздөрүнөн белгилүү. Ошону менен бирге биздин Кыргызстаныбыздын табиятынын өзгөчөлүгү бизди кубандырбай койбойт. Окумуштуулардын айтуусу боюнча башка чектеш өлкөлөргө салыштырмалуу бизде адамдын колу тийбеген уникалдуу ландшафттар сакталып калгандыгы айтылат. Мындай өзгөчө жаратылышты сактап калуу проблемасы экологиялык терең тарбия берүүгө байланышат.

Жогоруда аталган маселелерди ишке ашыруу максатында К.Тыныстанов атындагы Ысыккөл мамлекеттик университетинде биологиялык дисциплиналардын циклын студенттерге үйрөтүүдө биздин окутуучулар Ысыккөл аймагынын жаратылышын сактоого арналган иш чараларга кеңири көңүл буруп, көп топтолгон материалдарды пайдаланышат. Ушунун натыйжасында жаратылышты пайдалануу жана туризм институтунун студенттеринин экологиялык тарбиялоо боюнча билим деңгээлдеринин бир кыйла жогорулаганы байкалып жатат.

АДАБИЯТТАР:

1. Ботбаева М.М. Экологияны окутуунун методикасы. -Бишкек, 2001.
2. Кадыркулова С., Айтуганова Б., Мухамбеталиева Г. Генетика (маселелер жыйнагы). -Каракол, 2004.
3. Кидибаев М.М., Мааткеримов Н.О., Айтуганова Б.Дж. Актуальные экологические проблемы и формирование экологической культуры в системе непрерывного образования//Вестник КГПУ им. И.Арабаева. -Вып. 2. -Бишкек, 2002, с.307-312.
4. Кулназаров Б. Жалпы экология. -Бишкек, 1999.

УДК 370.159

Г.А.Баялиева

КГПУ им. И. Арабаева

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ НАРОДНОЙ ПЕДАГОГИКИ В СЕМЕЙНОМ ВОСПИТАНИИ

Вопросы семейного воспитания занимали умы ученых во все времена. Особенно оно актуально сегодня, когда в переходный период исторического развития встает вопрос о воспитании подрастающего поколения, которое отвечало бы потребностям общества. Сегодня как никогда необходимо обратиться к богатейшим средствам народной педагогики, так как преемственность поколений обеспечивается народным воспитанием.

В этнопедагогике любого народа обязательным является включение ребенка в различные виды деятельности (трудовую, празднично-игровую и т.д.) вместе со взрослыми, так как семья считается основным воспитателем ребенка. Она несет ответственность за качество воспитания перед обществом.

Религиозные заповеди и запреты, соединенные с сохранившимися народными представлениями о совершенной личности, являлись содержанием целей и задач воспитания, которые дошли до настоящего времени в виде заповедей, народной мудрости.